

ИРГЭНИЙ НИСЭХИЙН ДҮРЭМ – 63

ИНД-63-д 2010.04.16-ны өдрөөс хойш хийгдсэн нэмэлт, өөрчлөлт:

Нэмэлт, өөрчлөлт-1 /Зам, тээврийн Сайдын 2015.05.20-ны өдрийн 146-р тушаал/

Нэг. ИНД-63-т дор дурдсан агуулгатай “Н” Бүлэг “Агаарын хөлгийн диспатчерт багшлах зэрэглэл”, “О” Бүлэг “Агаарын хөлгийн диспатчерийн шалгах зэрэглэл”-ийг тус тус нэмсэн.

Хоёр. ИНД-63-ын К Бүлэг “Агаарын хөлгийн диспатчерийн үнэмлэх”-ийг өөрчилсөн.

**НИСГЭГЧЭЭС БУСАД НИСЭХ БАГИЙН ГИШҮҮНИЙ ҮНЭМЛЭХ, ЗЭРЭГЛЭЛ / FLIGHT
CREW MEMBER OTHER THAN PILOTS- LICENCES AND RATINGS**

A БҮЛЭГ. ЕРӨНХИЙ ЗҮЙЛ / GENERAL	4
63.1. Зорилго / <i>Applicability</i>	4
63.3. Үнэмлэх, зэрэглэлд тавигдах шаардлага / <i>Requirement for licence and ratings</i>	4
63.5. Үнэмлэх ба зэрэглэл / <i>Licences and ratings</i>	5
63.7. Нөөц / <i>Reserved</i>	5
63.9. Өргөдөл гаргах / <i>Application for licences and ratings</i>	5
63.11. Үнэмлэх, зэрэглэл олгох / <i>Issue of licences and ratings</i>	5
63.13. Үнэмлэх, зэрэглэлийн хугацаа / <i>Duration of licences and ratings</i>	5
63.15. Шалгалт / <i>Examinations</i>	5
63.17. Шалгалтын үед хориглох зүйлс / <i>Cheating or other unauthorised conduct</i>	6
63.19. Нислэгийн дэвтэр - Ерөнхий зүйл / <i>Flight engineer logbooks – general</i>	6
63.21. Нислэгийн дэвтэрт - нислэгийн цагийг тооцох / <i>Flight engineer logbooks – crediting flight time</i>	7
63.23. Эрүүл мэндийн шаардлага / <i>Medical requirements</i>	7
63.25. Хоёр жил тутмын нислэгийн үзлэг / <i>Biennial flight review</i>	7
63.27. Ур чадварын хадгалалтын шалгалт / <i>Examination for proficiency</i>	8
63.29. Үнэмлэх эзэмшигчид хүлээлгэх харууцлага / <i>Offences involving alcohol or drugs</i>	8
Б БҮЛЭГ. СУРАГЧ-НИСЭХ ИНЖЕНЕРИЙН ҮНЭМЛЭХ / CADET FLIGHT ENGINEER LICENCES	8
63.51. Зорилго / <i>Applicability</i>	8
63.53. Үнэмлэх авахад тавигдах шаардлага / <i>Eligibility requirements</i>	8
63.55. Эрх, хязгаарлалт / <i>Privileges and limitations</i>	8
В БҮЛЭГ. НӨӨЦ / RESERVED	8
Г БҮЛЭГ. НИСЭХ ИНЖЕНЕРИЙН ҮНЭМЛЭХ / FLIGHT ENGINEER LICENCES	8
63.151. Зорилго / <i>Applicability</i>	8
63.153. Үнэмлэх авахад тавигдах шаардлага / <i>Eligibility requirements</i>	8
63.155. Эрх, үүрэг / <i>Privileges</i>	10
63.157. Нислэгийн дадлага туршлагад тавигдах шаардлага / <i>Recent experience requirements</i>	10
Д БҮЛЭГ. НИСЛЭГИЙН РАДИО-ХОЛБООНЫ ОПЕРАТОРЫН ЗЭРЭГЛЭЛ / FLIGHT RADIOTELEPHONE OPERATOR RATINGS	10
63.201. Зорилго / <i>Applicability</i>	10
63.203. Зэрэглэл авахад тавигдах шаардлага / <i>Eligibility requirements</i>	10
63.205. Зэрэглэл олгох / <i>Issue</i>	11
63.207. Эрх, хязгаарлалт / <i>Privileges and limitations</i>	11
Е БҮЛЭГ. АГААРЫН ХӨЛГИЙН МАЯГИЙН ЗЭРЭГЛЭЛ / AIRCRAFT TYPE RATINGS.....	11
63.251. Зорилго / <i>Applicability</i>	11
63.253. Зэрэглэл авахад тавигдах шаардлага / <i>Eligibility requirements</i>	11
63.255. Зэрэглэл олгох / <i>Issue</i>	12
63.257. Эрх / <i>Privileges</i>	12

Ж БҮЛЭГ. БАГШ НИСЭХ ИНЖЕНЕРИЙН ЗЭРЭГЛЭЛ / FLIGHT ENGINEER INSTRUCTOR RATINGS	12
63.303. Зэрэглэл авахад тавигдах шаардлага / Eligibility requirements	12
63.305. Эрх, хязгаарлалт / Privileges and limitations.....	12
З БҮЛЭГ. ШАЛГАХ-НИСЭХ ИНЖЕНЕРИЙН ЗЭРЭГЛЭЛ / FLIGHT ENGINEER EXAMINER RATINGS	13
63.353. Зэрэглэл авахад тавигдах шаардлага / Eligibility requirements	13
63.355. Эрх, хязгаарлалт / Privileges and limitations.....	13
И БҮЛЭГ. НИСЭН ХЯНАГЧИЙН ҮНЭМЛЭХ / FLIGHT NAVIGATOR LICENCES	14
63.401. Зорилго / Applicability	14
63.403. Үнэмлэх авахад тавигдах шаардлага / Eligibility requirements.....	14
63.405. Онолын мэдлэгт тавигдах шаардлага / Written examinations	14
63.407. Дадлага, туршлагад тавигдах шаардлага / Recent experience requirements....	14
63.409. Ур чадварт тавигдах шаардлага / Proficiency requirements.....	15
63.411. Давтан шалгалт / Re-examinations	15
63.413. Нисэн хянагчийн сургалт / Navigator training.....	15
К БҮЛЭГ. АГААРЫН ХӨЛГИЙН ДИСПАТЧЕРИЙН ҮНЭМЛЭХ / FLIGHT DISPATCHER LICENCES	15
63.451. Үнэмлэх авахад тавигдах шаардлага / Eligibility requirements.....	15
63.453. Онолын мэдлэгт тавигдах шаардлага	16
63.455. Дадлага туршлагад тавигдах шаардлага.....	Error! Bookmark not defined.
63.457. Ур чадварт тавигдах шаардлага.....	17
63.459. Эрх хязгаарлалт.....	17
Л БҮЛЭГ. БАГШ НИСЭН ХЯНАГЧИЙН ЗЭРЭГЛЭЛ / NAVIGATOR INSTRUCTOR RATINGS	168
63.501. Зэрэглэл авахад тавигдах шаардлага / Eligibility requirements	188
63.503. Эрх, хязгаарлалт / Privileges and limitations.....	18
М БҮЛЭГ . ШАЛГАХ-НИСЭН ХЯНАГЧИЙН ЗЭРЭГЛЭЛ / NAVIGATOR EXAMINAR RATINGS	189
63.551. Зэрэглэл авахад тавигдах шаардлага / Eligibility requirements	189
63.553. Эрх, хязгаарлалт / Privileges and limitations.....	199
Н БҮЛЭГ. АГААРЫН ХӨЛГИЙН ДИСПАТЧЕРТ БАГШЛАХ ЗЭРЭГЛЭЛ	20
63.601. Зэрэглэл авахад тавигдах шаардлага.....	20
63.603. Эрх, хязгаарлалт.....	20
О БҮЛЭГ. АГААРЫН ХӨЛГИЙН ДИСПАТЧЕРИЙН ШАЛГАХ ЗЭРЭГЛЭЛ	20
63.701. Зэрэглэл авахад тавигдах шаардлага.....	20
63.703. Эрх, хязгаарлалт.....	20

Зам, тээвэр, барилга, хот байгуулалтын сайдын
2010 оны 04 дүгээр сарын 16 -ны өдрийн
111 тоот тушаалын 5 дугаар хавсралт

ИРГЭНИЙ НИСЭХИЙН ДҮРЭМ - 63

НИСГЭГЧЭЭС БУСАД НИСЭХ БАГИЙН ГИШҮҮНИЙ ҮНЭМЛЭХ, ЗЭРЭГЛЭЛ

А БҮЛЭГ. ЕРӨНХИЙ ЗҮЙЛ

63.1. Зорилго

(а) Энэхүү дүрмийн зорилго нь дараах зүйлсэд тавигдах шаардлагыг тодорхойлоход оршино:

- 1/ сурагч-нисэх инженерийн үнэмлэх, нисэх инженерийн үнэмлэх, нисэн хянагч болон агаарын хөлгийн диспатчерийн үнэмлэх, нисэх инженерийн зэрэглэл олгох;
- 2/ дээрх үнэмлэх, зэрэглэл авахад шаардагдах нөхцөл;
- 3/ дээрх үнэмлэх, зэрэглэлийн хүрээнд эдлэх эрх, үүргийн хязгаарлалт.

63.3. Үнэмлэх, зэрэглэлд тавигдах шаардлага

(а) Монгол Улсад бүртгэлтэй агаарын хөлөг дээр нисэх инженер болон нисэн хянагчийн үүрэг гүйцэтгэх этгээд нь:

- 1/ энэ дүрмийн дагуу олгогдсон сурагч-нисэх инженер, эсхүл сурагч-нисэн хянагчийн эсхүл нисэх инженер, эсхүл нисэн хянагчийн хүчин төгөлдөр үнэмлэхтэй байх; эсхүл
- 2/ гадаадын эрх бүхий байгууллагаас олгогдсон нисэх инженер эсхүл нисэн хянагчийн хүчин төгөлдөр үнэмлэхийг Иргэний нисэхийн ерөнхий газар (цаашид ИНЕГ гэх)-ын даргаар хүлээн зөвшөөрүүлсэн байх.

(б) Агаарын хөлгийн диспатчер нь энэ дүрмийн дагуу олгогдсон хүчин төгөлдөр үнэмлэхтэй байна.

(в) Гадаад улсад бүртгэлтэй агаарын хөлгөөр Монгол Улсад нисэх инженер, эсхүл нисэн хянагчийн үүрэг гүйцэтгэх этгээд нь:

- 1/ энэ дүрмийн дагуу олгогдсон хүчин төгөлдөр үнэмлэхтэй байх; эсхүл
- 2/ гадаадын эрх бүхий байгууллагаас олгогдсон нисэх инженер, эсхүл нисэн хянагчийн хүчин төгөлдөр үнэмлэхийг ИНЕГ-ын даргаар хүлээн зөвшөөрүүлсэн байх.

(г) Монгол Улсад, эсхүл гадаад улсад бүртгэлтэй агаарын хөлгөөр Монгол Улсад нисэх инженерийн үүрэг гүйцэтгэх (сурагч-нисэх инженерийн үнэмлэх эзэмшигчээс бусад) нисэх инженер нь тухайн агаарын хөлгийн маягийн зэрэглэлтэй байна.

(д) Энэ дүрмийн дагуу багш-нисэх инженер, эсхүл багш-нисэн хянагчийн эрх эдлэх этгээд нь энэ дүрмийн дагуу олгогдсон багшлах эрх олгосон хүчин төгөлдөр зэрэглэлтэй байна.

(ж) Энэ дүрмийн дагуу шалгагч-нисэх инженер, эсхүл шалгах-нисэн хянагчийн эрх эдлэх этгээд нь энэ дүрмийн дагуу олгогдсон хүчин төгөлдөр шалгах зэрэглэлтэй байна.

63.5. Үнэмлэх ба зэрэглэл

(а) Энэ дүрмээр дараах ангиллын үнэмлэх олгож, зэрэглэл тогтооно:

- 1/ сурагч-нисэх инженерийн үнэмлэх;
- 2/ нисэх инженерийн үнэмлэх;
- 3/ нисэн хянагчийн үнэмлэх
- 4/ агаарын хөлгийн диспатчерийн үнэмлэх
- 5/ нислэгийн радио холбооны операторын зэрэглэл;
- 6/ нисэх инженерийн агаарын хөлгийн маягийн зэрэглэл;
- 7/ багш-нисэх инженерийн зэрэглэл;
- 8/ багш-нисэн хянагчийн зэрэглэл
- 9/ шалгах-нисэх инженерийн зэрэглэл
- 10/ шалгах-нисэн хянагчийн зэрэглэл.

(б) Нисэх инженер, эсхүл нисэн хянагчийн багшлах, шалгах зэрэглэлийг үнэмлэхэнд, бусад зэрэглэлийг нислэгийн дэвтэрт тэмдэглэх бөгөөд нэмэлт болгон үнэмлэхэнд тэмдэглүүлж болно.

63.7. Нөөц**63.9. Өргөдөл гаргах**

(а) Энэ дүрмийн 63.5–д заасан үнэмлэх, зэрэглэлийг авахаар өргөдөл гаргагч нь ИНЕГ-063/01 маягтыг бөглөж, төлбөрийн баримтын хамт ИНЕГ-ын даргад ирүүлнэ.

63.11. Үнэмлэх, зэрэглэл олгох

(а) Дараах шаардлагыг хангасан өргөдөл гаргагчид энэ дүрмийн дагуу ИНЕГ-ын дарга үнэмлэх, зэрэглэл олгоно:

- 1/ өргөдөл гаргагч нь “тохирох зөв хүн” /fit and proper/-д тавигдах шаардлагыг хангасан байх;
- 2/ өргөдөл гаргагч нь үнэмлэх, зэрэглэлээр олгогдох эрхээ эдэлж, үүрэг хариуцлага хүлээх чадвартай байхын тулд англи, монгол хэлээр унших, ярих, ойлгох, харилцах чадвартай байх;
- 3/ өргөдөл гаргагч нь үнэмлэх, зэрэглэлтэй холбогдох бүлгүүдэд тавигдсан шаардлагыг хангасан байх;
- 4/ тухайн үнэмлэх, зэрэглэлийг олгосноор нисэхийн аюулгүй ажиллагаанд харшлахгүй байх.

63.13. Үнэмлэх, зэрэглэлийн хугацаа

(а) Энэ зүйлийн (в)-д зааснаас бусад тохиолдолд, энэ дүрмээр олгогдсон үнэмлэх, зэрэглэл, насан туршид нь хүчин төгөлдөр байна.

(б) Агаарын хөлгийн диспатчерийн үнэмлэхийг 2 жилийн хугацаатай олгоно.

(в) ИНЕГ-ын дарга үнэмлэх, зэрэглэлийн үйлчлэлийг түр түдгэлзүүлэх, эсхүл хүчингүй болгож болох бөгөөд шаардлагатай гэж үзвэл түр үнэмлэх, түр зэрэглэл олгож болно.

63.15. Шалгалт

(а) Энэ дүрмийн дагуу бичгийн шалгалт өгөх аливаа этгээд нь:

- 1/ биеийн байцаалтаа авчирсан байх;
- 2/ бичгийн шалгалтанд тэнцэхийн тулд 80-аас доошгүй хувийн үнэлгээ авсан байх.

(б) Энэ дүрмийн дагуу нислэгийн шалгалт өгөх аливаа этгээд нь:

- 1/ биеийн байцаалтаа авчирсан байх;
- 2/ шаардагдах сургалтанд хамрагдсан тухай тэмдэглэл бүхий болон шаардагдах нислэгийн дадлага, туршлагын тухай тэмдэглэл бүхий нислэгийн дэвтэртэй байх.

63.17. Шалгалтын үед хориглох зүйлс

(а) Энэ дүрмийн дагуу авч буй шалгалтын үед дараах зүйлсийг хориглоно:

- 1/ бусдаас хуулах; эсхүл
- 2/ мэдээллийн ямар нэгэн эх үүсвэр ашиглах; эсхүл
- 3/ шалгалт авч буй хүнээс өөр хүнтэй ярих; эсхүл
- 4/ бусдын өмнөөс шалгалт өгөх; эсхүл
- 5/ шалгалтын материалыг гадагш авч гарах; эсхүл
- 6/ ямар нэг электрон хэрэгсэл ашиглан шалгалтын талаар тэмдэглэл хийх.

(б) Энэ зүйлийн (а)-д заасан үйлдлийг гаргасан этгээдийн талаар ИНЕГ-ын дарга дараах шийдвэрийн аль нэгийг, эсхүл бүгдийг гаргана:

- 1/ тухайн шалгалтад тэнцээгүйд тооцох;
- 2/ Иргэний нисэхийн дүрмийн хүрээнд авах аливаа шалгалтанд орох эрхийг нь 12 сар хүртэл хугацаагаар хасах;
- 3/ хуулийн дагуу энэ дүрмээр олгогдсон аливаа үнэмлэх, зэрэглэлийн үйлчлэлийг түр түдгэлзүүлэх, эсхүл хүчингүй болгох.

63.19. Нислэгийн дэвтэр - Ерөнхий зүйл

(а) Сурагч-нисэх инженер, нисэх инженер, эсхүл нисэн хянагчийн үнэмлэх эзэмшигч нь ИНЕГ-аас хүлээн зөвшөөрсөн нислэгийн дэвтэрт нислэгийн цагаа арилдаггүй балаар тэмдэглэнэ. Дэвтэрт тэмдэглэсэн нислэгийн цаг арилсан буюу бүдгэрсэн тохиолдолд нислэгийн цагийг нь ИНЕГ-аас сэргээн баталгаажуулна.

(б) Нислэгийг гүйцэтгэж дууссанаас хойш, нислэгийн мэдээллийг 7 хоногийн дотор нислэгийн дэвтэрт заавал тэмдэглэнэ. Хэрэв үнэмлэх эзэмшигч нь нислэгийн дэвтрээ хадгалдаг газраас өөр газар байгаа бол буцаж ирээд 2 хоногийн дотор мэдээллийг нислэгийн дэвтэртээ оруулна.

(в) Үнэмлэх эзэмшигч нь нислэгийн дэвтрийг сүүлийн нислэгийн цагийг тэмдэглэсэн өдрөөс хойш наад зах нь 12 сарын хугацаанд хадгална.

(г) Үнэмлэх эзэмшигч нь нислэгийн дэвтэрт шаардлагатай үзлэг хийлгэх зорилгоор ИНЕГ-ын даргад ирүүлэхээс өмнө дараах шаардлагыг хангасан байна:

- 1/ нислэгийн цагийг хуудас бүр дээр нэгтгэн дүгнэсэн байх;
- 2/ нислэг үйлдсэн нийт цагийг зориулалтын зайд тэмдэглэсэн байх;
- 3/ сүүлчийн тэмдэглэлийн дор тухайн тэмдэглэл нь үнэн зөв болохыг батлан гарын үсэг зурсан байна.

(д) Агаарын хөлөгт нисэх инженер, эсхүл нисэн хянагчийн үүрэг гүйцэтгэсэн этгээд нь энэ дүрмийн холбогдох шаардлагыг биелүүлээгүй тохиолдолд тухайн цагийг нь нислэгийн цагт тооцохгүй.

63.21. Нислэгийн дэвтэрт - нислэгийн цагийг тооцох

(а) Сурагч-нисэх инженер, эсхүл нисэх инженер, эсхүл нисэн хянагчийн хүчин төгөлдөр үнэмлэх эзэмшигчийн нислэг үйлдэх агаарын хөлгийн маягийн гэрчилгээнд нисэх инженер, эсхүл нисэн хянагч нисэх шаардлагатай гэж тусгагдсан бол нислэгт үүрэг гүйцэтгэсэн цагийг тухайн үнэмлэх, зэрэглэлийн нислэгийн цагт тооцно.

(б) Сурагч-нисэх инженерийн хүчин төгөлдөр үнэмлэх эзэмшигч нисэх инженерийн ажлын байрнаас багш-нисэх инженерийн зэрэглэлтэй шууд хяналтанд нисэх инженерийн үүрэг гүйцэтгэсэн нислэгийн цагийг нийт нислэгийн цагт тооцно.

(в) Хүчин төгөлдөр үнэмлэх эзэмшигчийн нисэх инженер, эсхүл нисэн хянагч, эсхүл багшлах, шалгах үүрэг гүйцэтгэсэн нислэгийн цагийг нь нийт нислэгийн цагт тооцно.

63.23. Эрүүл мэндийн шаардлага

(а) Энэ дүрмийн дагуу олгогдсон сурагч-нисэх инженер, эсхүл нисэх инженерийн үнэмлэх эзэмшигч, эсхүл нисэн хянагч нь дор дурьдсанаас бусад тохиолдолд үнэмлэхээр олгогдсон эрх эдлэхгүй:

- 1/ ИНД-67-д заасны дагуу олгогдсон 2 дугаар ангиллын эрүүл мэндийн хүчин төгөлдөр гэрчилгээтэй байна;
- 2/ эрүүл мэндийн гэрчилгээний бүх нэмэлт шаардлагыг хангасан байна.

(б) Үнэмлэх эзэмшигч нь өөрийн эрүүл мэндийн байдал муудсан тохиолдолд үнэмлэхээр олгогдох эрхээ эдлэхээс татгалзах ёстой.

63.25. Хоёр жил тутмын нислэгийн үзлэг

(а) Энэ дүрмийн дагуу олгогдсон нисэх инженерийн үнэмлэх эзэмшигч нь 63.153 (б)-д заасан нислэгийн шалгалтыг өгсөн өдрөөс хойш хоёр жилийн дотор 2 жил тутмын нислэгийн үзлэгт хамрагдах ба тухайн үзлэгийг хангалтгүй өгсөн, эсхүл үзлэгийн үр дүнг энэ зүйлийн (в)-д заасны дагуу нислэгийн дэвтэртээ тэмдэглүүлээгүй бол үнэмлэхэнд заасан эрхийг эдлэхгүй.

(б) Энэ зүйлийн (а)-д заасан 2 жил тутмын нислэгийн үзлэгийг шалгагч-нисэх инженер зэрэглэлтэй этгээд авах бөгөөд үзлэг дараах зүйлсээс бүрдэнэ:

- 1/ нисэх инженерийн үнэмлэхэнд ашиглагдах хүчин төгөлдөр ерөнхий үйл ажиллагааны дүрмийн талаарх үзлэг (мөрдөж буй дүрэмд өмнөх 2 жилийн хугацаанд хийгдсэн өөрчлөлтүүдийн талаар онцгойлон анхаарах);
- 2/ нисэх инженерийн үнэмлэхэнд ашиглагдах журам болон даалгаврын нислэгийн зааварчилгааны үзлэг. Тухайн зааварчилгыг өгөхөд нислэгийн дадлагажуур бүтэн болон хэсэгчлэн ашиглаж болно.

(в) Шалгагч-нисэх инженер 2 жил тутмын нислэгийн үзлэгийг амжилттай өгсөнд тооцвол өөрийн нэр, үнэмлэх, зэрэглэлийн дугаар, гарын үсэг болон дараах тэмдэглэлийг нисэх инженерийн нислэгийн дэвтэрт хийнэ:

[.....овогтой.....] нь хоёр жил тутмын
нислэгийн шалгалтыг ИНД-63-т заасан шаардлагад нийцүүлэн
амжилттай өгснийг гэрчилж байна.

..... /гарын үсэг/

... он ... сар ... өдөр

(г) Энэ дүрмийн дагуу олгогдсон нисэх инженерийн үнэмлэх эзэмшигч нь энэ дүрэмд заасан шаардлагаыг хангаагүй бол сурагч нисэх инженерийн үнэмлэхэнд заасан эрхийг эдэлж болно.

63.27. Ур чадварын хадгалалтын шалгалт

(а) Энэ дүрмийн дагуу үнэмлэх, эсхүл зэрэглэл эзэмшигч нь ИНЕГ-ын дарга шаардсан тохиолдолд, эсхүл ИНЕГ-ын даргын тогтоосон хугацаанд ур чадварын хадгалалтаа тогтоолгох үүднээс үзлэг, шалгалтанд хамрагдана.

(б) Энэ зүйлийн (а)-д заасан аливаа үзлэг, шалгалт нь ИНЕГ-ын даргын тодорхойлсон үзлэг, шалгалтын хэсэг, эсхүл хэсгүүд байж болно.

(в) Энэ зүйлийн (а)-д заасан үзлэг, шалгалтанд хамрагдсан этгээд шаардлага хангахгүй нь тогтоогдвол тухайн үнэмлэх, зэрэглэлээр олгогдох эрх эдлэхгүй.

63.29. Үнэмлэх эзэмшигчид хүлээлгэх хариуцлага

(а) Согтууруулах ундаа болон мансууруулах бодис хэрэглэсэн, түүнчлэн тухайн төрлийн бодис хэрэглэсэн эсэхийг тогтоох үзлэгт орохоос татгалзсан этгээдийн үнэмлэх, зэрэглэл эзэмших эрхийг түр түдгэлзүүлэх, эсхүл хүчингүй болгоно.

Б БҮЛЭГ. СУРАГЧ-НИСЭХ ИНЖЕНЕРИЙН ҮНЭМЛЭХ

63.51. Зорилго

(а) Энэ бүлгээр сурагч нисэх инженерийн үнэмлэх олгоход тавигдах шаардлага болон эрх, хязгаарлалтуудыг тодорхойлоход оршино.

63.53. Үнэмлэх авахад тавигдах шаардлага

(а) Сурагч- нисэх инженерийн үнэмлэх авахаар өргөдөл гаргагч нь дараах шаардлагыг хангасан байна:

- 1/ 18 нас хүрсэн байх;
- 2/ ИНД-67-гийн дагуу 2 дугаар ангиллын эрүүл мэндийн гэрчилгээ эзэмшсэн байх.

63.55. Эрх, хязгаарлалт

(а) Сурагч-нисэх инженерийн үнэмлэх эзэмшигч нь дараах зорилгоор нисэх инженерийн үүргийг багш- нисэх инженерийн шууд хяналтанд гүйцэтгэнэ:

- 1/ нисэх инженерийн үнэмлэх эсхүл зэрэглэл авах; эсхүл
- 2/ нисэх инженерийн үнэмлэхний эрх сэргээх.

В БҮЛЭГ. НӨӨЦ

Г БҮЛЭГ. НИСЭХ ИНЖЕНЕРИЙН ҮНЭМЛЭХ

63.151. Зорилго

(а) Энэ бүлгээр нисэх инженерийн үнэмлэх олгоход тавигдах шаардлага болон эрх, хязгаарлалтуудыг тодорхойлоход оршино.

63.153. Үнэмлэх авахад тавигдах шаардлага

(а) Нисэх инженерийн үнэмлэх авахаар өргөдөл гаргагч нь дараах шаардлагыг хангасан байна:

- 1/ сурагч нисэх инженерийн хүчин төгөлдөр үнэмлэхтэй байх;
- 2/ 18 нас хүрсэн байх;
- 3/ нисэх инженерийн үүргийг нийт 100-аас доошгүй цаг гүйцэтгэсэн байх; үүний 50-иас доошгүй цаг нь нислэгийн цаг байх бөгөөд 50 хүртэлх цагийг дараах сургалтанд хамрагдан нислэгийн дадлагажуур дээр гүйцэтгэсэн байж болно:
 - 3.1 агаарын хөлгийн маягийн гэрчилгээнд нисэх инженер нисэх шаардлагатай агаарын хөлөгт, агаарын хөлгийн үйлдвэрлэгчээс зохион байгуулсан сургалт; эсхүл
 - 3.2 ИНД-119-ийн дагуу гэрчилгээжсэн агаарын тээврийн үйл ажиллагааны гэрчилгээ эзэмшигчээс зохион байгуулсан сургалт; эсхүл
 - 3.3 ИНД-141-ийн дагуу гэрчилгээжсэн нисэхийн сургалтын байгууллагаас зохион байгуулсан сургалт;
- 4/ нислэгийн радио-холбооны операторын зэрэглэлтэй байх;
- 5/ нисэх инженерийн үүрэгт хамаарах дараах сэдвүүдийг хамарсан бичгийн шалгалт эсхүл

ИНЕГ-ын дарга хүлээн зөвшөөрөх түүнтэй тэнцэхүйц шалгалтыг амжилттай өгсөн байх:

 - 5.1 нисэхийн хууль тогтоомж: нисэх инженерийн үүрэгт хамаарах дүрэм журмын мэдлэг; иргэний агаарын хөлгийн үйл ажиллагааг зохицуулсан нисэх инженерийн үүрэгт хамаарах дүрэм, журмын мэдлэг;
 - 5.2 *нислэгийн онол болон нислэгийн үйл ажиллагаа*: аэродинамикийн үндэс, агаарын хөлөгт жин ба ачааллын үзүүлэх нөлөө, нислэгийн үзүүлэлт ба шинж чанар, жин ба төвлөрөлтийн тооцоо, чиг шулуун нислэгийн журмыг багтаасан нислэгийн гүйцэтгэлийн өгөгдөхүүнийг ашиглах; техник үйлчилгээний зарчим; нислэгт тэнцэх чадварын хадгалалтын журам; аливаа гэмтэл, дутагдлыг мэдээлэх журам; нислэгийн өмнөх үзлэг; түлшний сумалгаа хийх ба гадны цахилгаан тэжээл хэрэглэхээс өмнөх урьдчилсан анхааруулга; бүхээгийн системүүд болон суурилагдсан тоног төхөөрөмж; хэвийн, хэвийн бус, онцгой тохиолдлын журмууд; ачаа тээш болон аюултай ачаа тээвэрлэх журам.
 - 5.3 *агаарын хөлгийн инженеринг*: хөдөлгүүрийн зарчим, хийн турбинт болон поршинт хөдөлгүүр; шатахууны үзүүлэлтүүд, түлшний систем, тослох материал ба тослогооны системүүд, шаталтын дараах ба тоосруулан цацах систем, хөдөлгүүрийн очлуурын болон асаалтын систем, хөдөлгүүрт хийгдэх техник үйлчилгээний журмууд, ашиглалтын хязгаарлалт ба үйл ажиллагааны зарчим, хөдөлгүүрийн хүчин чадалд хүрээлэн байгаа орчны үзүүлэх нөлөөлөл, агаарын хөлгийн их бие, нислэгийн удирдлага түүний бүтэц, хөл анги, дугуйн эд ангиуд, тормос ба гулгалтын эсрэг төхөөрөмж, зэврэлт, элэгдлийн хугацаа; их биед гарсан эвдрэл, гэмтлүүдийг тодорхойлох, мөсдөлт, борооноос хамгаалах системүүд; бүхээгийн битүүмжлэл ба агааржуулалтын систем, хүчилтөрөгчийн системүүд; шингэний болон агаарын системүүд, цахилгааны онол, хувьсах болон тогтмол гүйдлийн системүүд, агаарын хөлгийн цахилгаан сүлжээний системүүд, тэдгээрийн холболт, агаарын хөлөг дэх хэрэглэл, луужин, агаарын хөлгийн автомат удирдлага, радио холбооны тоног төхөөрөмжүүд, радиолокаторын болон навигацын тоног төхөөрөмжүүд, нислэгийн удирдлагын компьютер программын (flight management) системүүд, дэлгэцүүд ба хэрэглэлүүдийн ажлын зарчим; агаарын хөлгийн ашиглалтын хязгаарлалтууд; гал илрүүлэх, галаас хамгаалах, гал унтраах системүүд; агаарын хөлгийн тоног төхөөрөмж, системүүдийн ашиглалт, ажиллагааг шалгах.
 - 5.4 *хүний хүчин зүйл*: нисэх инженерийн үүрэгт хамаарах хүний боломж ба хязгаарлалт.
 - 5.5 радиохолбоо барих журам болон хэвшмэл хэллэг ашиглах.

6/ нисэх инженерийн үүрэгтэй хамаарах дараах журмуудыг зохих түвшинд гүйцэтгэх ур чадвараа шалгагч - нисэх инженерт шалгуулж, ИНЕГ-ын даргын хүлээн зөвшөөрсөн нислэгийн шалгалтыг амжилттай өгсөн байх:

6.1 хэвийн нөхцөлд баримтлах журам: нислэгийн өмнөх үзлэг, сумалгаа хийх журам, түлш, шатахууны зохицуулалт, техник үйлчилгээний бичиг баримтанд үзлэг хийх, нислэгийн бүх шатанд нислэгийн бүхээгт баримтлах хэвийн ажиллагааны журмууд, нисэх багийн аль нэг гишүүн үүргээ гүйцэтгэх боломжгүй болсон тохиолдолд багийн гишүүдийн үүргийн хувиарлалт, ажлын уялдааг зохицуулах, аливаа гэмтлийг мэдээлэх.

6.2 хэвийн бус болон нөөц журам: агаарын хөлгийн системийн хэвийн бус үйл ажиллагааг тодорхойлох, хэвийн бус болон нөөц журмыг хэрэглэх.

6.3 онцгой тохиолдлын журам: онцгой тохиолдлын нөхцлүүдийг тодорхойлох, онцгой тохиолдлын журмыг хэрэглэх.

7/ энэ зүйлийн 6/-д заасан нислэгийн шалгалтын үед дараах ур чадвараа харуулсан байх:

7.1 агаарын хөлгийн хүчин чадал болон хязгаарлалтын агаарын хөлгийн системийг ашиглах чадвар;

7.2 нөхцөл байдалд бодитой үнэлгээ өгч, зөв шийдвэр гаргах чадвар;

7.3 аэронавтикийн мэдлэгээ ашиглах чадвар;

7.4 багийн бусад гишүүдтэй харилцан ажиллах чадвар.

63.155. Эрх, үүрэг

(а) Нисэх инженерийн үнэмлэх эзэмшигч дараах эрхийг эдлэнэ:

1/ сурагч-нисэх инженерийн эдлэх аливаа эрх;

2/ тухайн агаарын хөлгийн маягийн зэрэглэлтэй бол нисэх инженерийн үүрэг гүйцэтгэх.

63.157. Нислэгийн дадлага туршлагад тавигдах шаардлага

(а) Нисэх инженерийн үнэмлэх эзэмшигч нь өмнөх 90 хоногт нь дараах шаардлагыг биелүүлээгүй тохиолдолд аливаа маягийн агаарын хөлөгт тухайн үнэмлэхэнд заасан эрхийг эдлэхгүй:

1/ нисэх инженерийн үүргийг нийт 10-аас доошгүй цаг гүйцэтгэсэн байх ба үүний 5 хүртэлх цагийг нислэгийн дадлагажуур дээр гүйцэтгэсэн байж болно;

2/ тухайн маягийн агаарын хөлгөөр 2-оос доошгүй удаа нислэг үйлдсэн байх.

(б) Энэ дүрмийн дагуу олгогдсон нисэх инженерийн үнэмлэхэд заасан эрхийг 5 буюу түүнээс дээш жилийн хугацаагаар эдлээгүй тохиолдолд уг үнэмлэх эзэмшигч нь 63.153-ын 6/-д заасан нислэгийн шалгалтыг өгнө.

Д БҮЛЭГ. НИСЛЭГИЙН РАДИО-ХОЛБООНЫ ОПЕРАТОРЫН ЗЭРЭГЛЭЛ

63.201.Зорилго

(а) Энэ бүлгээр нислэгийн радио-холбооны операторын зэрэглэл олгоход тавигдах шаардлага болон эрх, хязгаарлалтуудыг тодорхойлоход оршино.

63.203.Зэрэглэл авахад тавигдах шаардлага

(а) Нислэгийн радио-холбооны операторын зэрэглэл авахаар өргөдөл гаргагч нь дараах шаардлагыг хангасан байна:

1/ сурагч нисэх инженерийн хүчин төгөлдөр үнэмлэхтэй байх;

- 2/ нислэгийн радио-холбооны ашиглалт, журмуудыг хамарсан бичгийн шалгалт эсхүл ИНЕГ-ын дарга хүлээн зөвшөөрөх түүнтэй тэнцэхүйц шалгалтыг амжилттай өгсөн байх;
- 3/ багш-нисэх инженер эсхүл багш нисгэгчид дараах ур чадвараа харуулсан байх:
 - 3.1 радио-холбоо хүлээн авагчийг ашиглах, тохируулах;
 - 3.2 аман мэдээллийг чадварлагаар хүлээн авах, дамжуулах.

63.205. Зэрэглэл олгох

(а) Өргөдөл гаргагчийг энэ дүрмийн 63.203–д заасан нислэгийн радио-холбооны операторын зэрэглэлийн шаардлагыг хангасан гэж үзвэл багш- нисэх инженер эсхүл багш нисгэгч нь өөрийн нэр, үнэмлэх, зэрэглэлийн дугаар, гарын үсэг болон дараах тодорхойлолтыг нислэгийн дэвтэрт нь тэмдэглэнэ:

**[..... овогтой.....] нь ИНД-63-т заасан нислэгийн
радио-холбооны операторын зэрэглэл олгоход тавигдах шаардлагыг
хангасан болохыг тодорхойлов.**

..... /гарын үсэг/
... он ... сар ... өдөр

(б) Өргөдөл болон төлбөрийн баримтыг ИНЕГ-ын дарга хүлээн авснаар нислэгийн радио-холбооны операторын зэрэглэлээ үнэмлэхэндээ тэмдэглүүлж болно.

63.207. Эрх, хязгаарлалт

(а) Нислэгийн радио-холбооны операторын зэрэглэл эзэмшигч нь нислэгийн үйлчилгээнд хуваарилсан давтамжууд дээр ажилладаг, дор дурьдсан ажиллагаатай, аливаа агаарын хөлгийн радио-холбоо, холбооны станц, эсхүл газрын хөдөлгөөнт станци дээр ажиллах эрхтэй. Үүнд:

- 1/ энгийн, гадна удирдлага хэрэглэдэг;
- 2/ цацаж байгаа долгионоо автоматаар тогтвортой барьдаг.

Е БҮЛЭГ. АГААРЫН ХӨЛГИЙН МАЯГИЙН ЗЭРЭГЛЭЛ

63.251. Зорилго

(а) Энэ бүлгээр нисэх инженерийн агаарын хөлгийн маягийн зэрэглэл олгоход тавигдах шаардлага болон эрхийг тодорхойлоход оршино.

63.253. Зэрэглэл авахад тавигдах шаардлага

(а) Агаарын хөлгийн маягийн зэрэглэл авахаар өргөдөл гаргагч нь дараах шаардлагыг хангасан байна:

- 1/ нисэх инженерийн хүчин төгөлдөр үнэмлэх эзэмшсэн байх;
- 2/ тухайн маягийн агаарын хөлгөөр сурагч нисэх инженерийн үүрэг гүйцэтгэсэн 8-аас доошгүй нислэгийн цагтай байх;
- 3/ агаарын хөлгийн үзүүлэлт, жин, төвлөрөлт, агаарын хөлгийн системийн хэвийн, хэвийн бус, онцгой тохиолдлын үеийн үйл ажиллагааны журмыг багтаасан бичгийн шалгалтыг өгөн тухайн агаарын хөлгийн нисэх инженерийн агаарын хөлгийн маягийн зэрэглэл олгохтой холбогдсон дараах сургалтуудын аль нэгд амжилттай хамрагдан байх:
 - 3.1 агаарын хөлгийн үйлдвэрлэгчээс зохион байгуулсан сургалт; эсхүл

- 3.2 ИНД-119-ийн дагуу гэрчилгээжсэн агаарын тээвэрлэгчээс зохион байгуулсан сургалт;
- 3.3 ИНД-141-ийн дагуу гэрчилгээжсэн нисэхийн сургалтын байгууллагаас зохион байгуулсан сургалт;

4/ маягийн зэрэглэл авах тухайн агаарын хөлгийн хувьд хэвийн, хэвийн бус, онцгой тохиолдлын журмуудыг чадварлагаар гүйцэтгэх ур чадвараа багш-нисэх инженерт харуулсан байна. Хэвийн бус болон онцгой тохиолдлын журмыг гүйцэтгэхэд нислэгийн дадлагажуурыг ашиглаж болно.

63.255. Зэрэглэл олгох

(а) Өргөдөл гаргагчийг энэ дүрмийн 63.253–д заасан нисэх инженерийн агаарын хөлгийн маягийн зэрэглэлийн шаардлагыг хангасан гэж үзвэл багш- нисэх инженер нь өөрийн нэр, үнэмлэх, зэрэглэлийн дугаар, гарын үсэг болон дараах тодорхойлолтыг нислэгийн дэвтэрт нь тэмдэглэнэ:

[..... овогтой] нь ИНД-63-т заасан нисэх инженерийн агаарын хөлгийн маягийн зэрэглэл олгоход тавигдах шаардлагыг хангасан болохыг тодорхойлов.

..... /гарын үсэг/
... он ... сар ... өдөр

(б) Өргөдөл болон төлбөрийн баримтыг ИНЕГ-ын дарга хүлээн авснаар нислэгийн инженерийн агаарын хөлгийн маягийн зэрэглэлээ үнэмлэхэндээ тэмдэглүүлж болно.

63.257. Эрх

(а) Агаарын хөлгийн маягийн зэрэглэл эзэмшигч нь дараах агаарын хөлгийн хувьд үүрэг гүйцэтгэх эрхтэй:

- 1/ тухайн зэрэглэлд хамаарах маягийн агаарын хөлөг;
- 2/ хүчин чадал, систем, эсхүл мөрдөх журмуудын хувьд ижил бусад маягийн агаарын хөлөг.

Ж БҮЛЭГ. БАГШ НИСЭХ ИНЖЕНЕРИЙН ЗЭРЭГЛЭЛ

63.303. Зэрэглэл авахад тавигдах шаардлага

(а) Багш-нисэх инженерийн зэрэглэл авахаар өргөдөл гаргагч нь дараах шаардлагыг хангасан байна:

- 1/ нисэх инженерийн хүчин төгөлдөр үнэмлэхтэй байх;
- 2/ 700-аас доошгүй нислэгийн цагт нисэх инженерийн үүрэг гүйцэтгэсэн байх;
- 3/ зааварчилга өгөх онолын болон практик сургалтад хамрагдсан байх;
- 4/ хэвийн, хэвийн бус, онцгой тохиолдлын нислэгийн нөхцлүүдэд хамаарах зааварчилгыг өгөх ур чадварыг багтаасан ИНЕГ-ын даргын зөвшөөрсөн аман болон нислэгийн шалгалтыг нисэх инженер-шалгагчид өгсөн байх. Нислэгийн шалгалтыг бүхэлд нь, эсхүл түүний зарим хэсгийг нислэгийн дадлагажуур дээр гүйцэтгэж болно.

63.305. Эрх, хязгаарлалт

(а) Энэ зүйлийн (б)-гийн хүрээнд багш-нисэх инженер нь дараах эрхийг эдэлнэ:

- 1/ нисэх инженерийн үнэмлэхэнд заасан бүх эрх;
- 2/ сурагч-нисэх инженерийн үнэмлэх болон нисэх инженерийн үнэмлэх эзэмшигчид техникийн болон нислэгийн зааварчилга өгөх;

- 3/ сурагч- нисэх инженерийн үнэмлэх болон нисэх инженерийн үнэмлэх эзэмшигчид нислэгийн дадлагажуур дээр зааварчилга өгөх;
- 4/ нисэх инженерийн үүрэг гүйцэтгэж буй сурагч-нисэх инженерийн үнэмлэх эзэмшигчид хяналт тавих;
- 5/ сурагч-нисэх инженерийн үнэмлэх, нисэх инженерийн үнэмлэх эзэмшигчид нислэгийн радио-холбооны зэрэглэлийн үнэлгээ өгч, олгоно;
- 6/ нисэх инженерийн үнэмлэх эзэмшигчид нисэх инженерийн агаарын хөлгийн маягийн зэрэглэлийн үнэлгээ өгч олгоно;
- 7/ нисэх инженерийн үнэмлэх эзэмшигчид 2 жил тутмын нислэгийн үзлэг хийх.

(б) Багш-нисэх инженерийн зэрэглэлээр олгогдох эрхийг дараах нөхцөлд эдэлнэ:

- 1/ тухайн ашиглагдах агаарын хөлгийн маягийн зэрэглэлтэй нисэх инженерийн хүчин төгөлдөр үнэмлэхтэй байх;
- 2/ дээрх эрхийг дараах байгууллагын үйл ажиллагаанд эдлэхийн тулд:
 - 2.1 ИНД-119-ийн дагуу гэрчилгээжсэн агаарын тээврийн үйл ажиллагаа эрхлэгчийн гэрчилгээ нь нисэх инженерийн сургалт явуулах, үнэлгээ өгөх эрх олгосон бол; эсхүл
 - 2.2 ИНД-141-ийн дагуу гэрчилгээжсэн нисэхийн сургалтын байгууллагын гэрчилгээ нь нисэх инженерийн сургалт явуулах, үнэлгээ өгөх эрх олгосон бол; эсхүл
 - 2.3 өмнөх 13 сарын хугацаанд уг зэрэглэлийн эрхийн хүрээнд хэвийн, хэвийн бус, онцгой тохиолдлын нислэгийн нөхцлүүдэд хамаарах зааварчилгыг өгөх ур чадварыг багтаасан аман болон нислэгийн шалгалтыг шалгах-нислэгийн инженерт өгсөн байх. Нислэгийн шалгалтыг бүхэлд нь, эсхүл түүний зарим хэсгийг нислэгийн дадлагажуур дээр гүйцэтгэж болно.

3 БҮЛЭГ. ШАЛГАХ-НИСЭХ ИНЖЕНЕРИЙН ЗЭРЭГЛЭЛ

63.353.Зэрэглэл авахад тавигдах шаардлага

(а) Шалгах-нисэх инженерийн зэрэглэл авахаар өргөдөл гаргагч нь дараах шаардлагыг хангасан байна:

- 1/ багш-нисэх инженерийн хүчин төгөлдөр үнэмлэх эзэмшсэн байх;
- 2/ 1250-иас доошгүй нислэгийн цагт нисэх инженерийн үүрэг гүйцэтгэсэн байх;
- 3/ 750-иас доошгүй нислэгийн цагт багш-нисэх инженерийн үүрэг гүйцэтгэсэн байх, үүний нийт цагийн 250-иас доошгүй нь нислэгийн цаг байх ба 500 хүртэлх цаг нь нислэгийн дадлагажуур дээр гүйцэтгэсэн байж болно;
- 4/ шалгах-нисэх инженерийн үүргийг гүйцэтгэх ур чадвараа ИНЕГ-ын байцаагчид шалгуулсан байх.

63.355. Эрх, хязгаарлалт

(а) Энэ зүйлийн (б)-гийн хүрээнд, шалгах-нисэх инженерийн зэрэглэл эзэмшигч нь дараах эрхийг эдэлнэ:

- 1/ багш-нисэх инженерийн зэрэглэлд заасан бүх эрх;
- 2/ нисэх инженерийн үнэмлэх олгох нислэгийн шалгалт авах;
- 3/ багш-нисэх инженерийн зэрэглэл олгох эсхүл түүний хүчинтэй хугацааг сунгахтай холбогдсон нислэгийн шалгалт авах.

(б) Багш-нисэх инженерийн зэрэглэлээр олгогдох эрхийг дараах нөхцөлд эдэлнэ:

- 1/ тухайн ашиглагдах агаарын хөлгийн маягийн зэрэглэлтэй нисэх инженерийн хүчин төгөлдөр үнэмлэхтэй байх;
- 2/ дээрх эрхийг дараах байгууллагын үйл ажиллагаанд эдлэхийн тулд:
 - 2.1 ИНД-119-ийн дагуу олгосон агаарын тээвэрлэгчийн гэрчилгээ нь нисэх инженерийн сургалт явуулах, үнэлгээ өгөх эрх олгосон бол; эсхүл
 - 2.2 ИНД-141-ийн дагуу олгосон нисэхийн сургалтын байгууллагын гэрчилгээ нь нисэх инженерийн сургалт явуулах, үнэлгээ өгөх эрх олгосон бол; эсхүл
- 3/ өмнөх 13 сарын хугацаанд шалгах-нисэх инженерийн үүргийг гүйцэтгэх ур чадвараа ИНЕГ-ын байцаагчид шалгуулсан байх.

И БҮЛЭГ. НИСЭН ХЯНАГЧИЙН ҮНЭМЛЭХ

63.401.Зорилго

(а) Энэ бүлгээр нисэн хянагчийн үнэмлэх олгоход тавигдах шаардлага болон эрх, хязгаарлалтуудыг тодорхойлоход оршино.

63.403. Үнэмлэх авахад тавигдах шаардлага

(а) Нисэн хянагчийн үнэмлэх авахаар өргөдөл гаргагч нь дараах шаардлагыг хангасан байна:

- 1/ 18 нас хүрсэн байх;
- 2/ Монгол (англи) хэл дээр унших, бичих, ярих, ойлгох чадвартай байх;
- 3/ ИНД-67-гийн дагуу 2 дугаар ангиллын эрүүл мэндийн гэрчилгээ эзэмшсэн байх;
- 4/ энэ бүлгийн шаардлагыг хангасан байх.

63.405. Онолын мэдлэгт тавигдах шаардлага

(а) Нисэн хянагчийн үнэмлэх авахаар өргөдөл гаргагч нь дараах сэдвүүдээр бичгийн шалгалт өгнө:

- 1/ нисэн хянагчийн үүрэгт хамаарах энэ дүрмийн заалтууд;
- 2/ нислэгийн үндсүүд;
- 3/ нислэгийн навигацийн үндсэн зарчмууд, нислэгийн төлөвлөгөө, чиг шулуун нислэгийн удирдлага;
- 4/ цаг уур, цаг уурын газрын зураг дээр хийх дүгнэлт, цаг уурын мэдээ, цаг уурын урьдчилсан мэдээ, цаг уурын давтамжийн товчлол, тэмдэглэл;
- 5/ агаарын навигацийн тоног төхөөрөмж, ерөнхий үйл ажиллагааны журам;
- 6/ агаарын навигацийн тоног төхөөрөмжийн тохируулга ба ашиглалт;
- 7/ нислэгийн навигацийн тооцоо ашиглан агаарын хөлгийн байрлал тогтоох;
- 8/ сансрын төхөөрөмж ашиглан агаарын хөлгийн байрлал тогтоох;
- 9/ радио төхөөрөмж ашиглан агаарын хөлгийн байрлал тогтоох;
- 10/ агаарын хөлгийн жолоодлого, газрын зураг унших, ашиглах;
- 11/ навигацийн таних тэмдгийн дохионуудыг унших, ашиглах;
- 12/ радио холбоо барих журам, хэвшмэл хэллэг;
- 13/ нислэгийн үйл ажиллагаан дахь хүний боломж, хязгаарлалт.

(б) Шалгалтын үнэлгээ нь шалгалт өгснөөс хойш 12 сарын хугацаанд хүчин төгөлдөр байна.

63.407. Дадлага, туршлагад тавигдах шаардлага

(а) Нисэн хянагчийн үнэмлэх авахаар өргөдөл гаргагч нь ИНЕГ-аас хүлээн зөвшөөрсөн сургалт дамжааг төгссөн байх бөгөөд дараах шаардлагыг хангасан байна:

1/ шөнийн нислэгт сансар огторгуйн ажиглалтаар өөрийн байрлалыг 25-аас доошгүй удаа тодорхойлсон, өдрийн нислэгт сансар огторгуй болон бусад хэрэгслийн тусламжтайгаар өөрийн байрлалыг 25-аас доошгүй удаа тодорхойлсон нислэгийн дадлага туршлагатай байх;

2/ алсын зайн 200 цагийн нислэгт оролцсоноос 30 цаг нь шөнийн нислэг байх.

(б) Сансрын навигаци, нислэгийн навигацийн тооцоот аргачлалаар агаарын хөлгийн байрлалыг тогтоох алсын зайн нислэгийн цагийг навигацийн дадлага авсанд тооцно. Үүнийг нислэгийн дэвтэрт тэмдэглэн эрх бүхий нисэн хянагч гарын үсэг зурж баталгаажуулсан байна.

63.409. Ур чадварт тавигдах шаардлага

(а) Нисэн хянагчийн үнэмлэх авахаар өргөдөл гаргагч нь ур чадварын дараах шалгалтыг өгнө:

- 1/ аюул занал, алдааг олж, залруулах;
- 2/ нислэгийн навигацийн тооцоогоор нислэгийг чиглүүлэн удирдах;
- 3/ сансрын төхөөрөмжийн тусламжтайгаар нислэгийг чиглүүлэн удирдах;
- 4/ радио навигацийн төхөөрөмжийн тусламжтайгаар нислэгийг чиглүүлэн удирдах.

(б) Өргөдөл гаргагч нь энэ зүйлд заасан ур чадварын шалгалт өгөхөөс өмнө 63.403-т заасан бичгийн шалгалтыг амжилттай өгсөн байна.

(в) Нисэн хянагчийн үнэмлэх эзэмшигч нь радиохолбооны зэрэглэлтэй байх ба Чикагогийн конвенцийн Хавсралт 1-д заасан 4 дүгээр түвшний англи хэлний шаардлагыг хангасан байна.

63.411. Давтан шалгалт

(а) Нисэн хянагчийн үнэмлэх авахаар өргөдөл гаргагч нь бичгийн буюу ур чадварын шалгалтанд хангалтгүй үнэлгээ авсан тохиолдолд дараах хугацааны дотор давтан шалгалт өгч болно:

- 1/ шалгалт өгсөн өдрөөс хойш 30 хоногийн дараа;
- 2/ хангалтгүй үнэлгээ авсан сэдвүүдээр давтан сургалтанд хамрагдсан, эсхүл сургалт хариуцсан албан тушаалтнаас давтан шалгалт өгөхөд бэлэн болсныг баталгаажуулсан гарын үсэг бүхий мэдэгдэл ирүүлсэн бол энэ зүйлийн 1/-д заасан хугацаанаас өмнө.

63.413. Нисэн хянагчийн сургалт

(а) Нисэн хянагчийн сургалт явуулахаар хүсэлт гаргагчид, зохион байгуулах сургалтын талаарх дэлгэрэнгүй танилцуулга, сургалтын хөтөлбөр, хуваарь, ашиглах тоног төхөөрөмж, хичээлийн байрны танилцуулга, багш нарын нэрс, тэдгээрийн мэргэшлийн талаарх мэдээлэл зэргийг үндэслэн ИНЕГ-ын дарга зөвшөөрөл олгоно.

К БҮЛЭГ. АГААРЫН ХӨЛГИЙН ДИСПАТЧЕРИЙН ҮНЭМЛЭХ

63.451. Үнэмлэх авахад тавигдах шаардлага

(а) Агаарын хөлгийн диспатчерийн үнэмлэх авахаар өргөдөл гаргагч нь дараах шаардлагыг хангасан байна:

- 1/ 21 нас хүрсэн байх;
- 2/ ИНД-141-ийн дагуу гэрчилгээжсэн сургалтын байгууллагын сургалт дамжааг амжилттай төгссөн байх;
- 3/ монгол (англи) хэл дээр уншиж, бичиж, ярьж, ойлгох чадвартай байх;

(в) Өргөдөл гаргагч нь өргөдөл гаргахаас өмнөх, тасралтгүй үргэлжлэх 6 сарын хугацаанд 90-ээс доошгүй хоногт агаарын хөлгийн диспатчерийн сургалтанд хамрагдаж, агаарын хөлгийн диспатчерийн хүчин төгөлдөр үнэмлэх эзэмшигчийн хяналтанд ажил үүрэг гүйцэтгэсэн байна.

63.453. Онолын мэдлэгт тавигдах шаардлага

(а) Өргөдөл гаргагч нь агаарын хөлгийн диспатчерийн үүрэгт ажилд хамаарах дараах сэдвүүдээр онолын мэдлэгээ амжилттай шалгуулсан байна:

1/ Иргэний нисэхийн хууль дүрэм:

1.1. агаарын хөлгийн диспатчерт хамааралтай дүрэм, нислэгийн хөдөлгөөний үйлчилгээний журмууд;

2/ Агаарын хөлгийн тухай ерөнхий мэдлэг:

- 2.1. онгоцны хөдөлгүүр, систем, хэрэглэлүүдийн ажиллах зарчим, үндсэн ойлголт;
- 2.2. онгоц болон хөдөлгүүрийн ашиглалтын хязгаарлалтууд;
- 2.3. нислэгт зөвшөөрөгдөх хамгийн цөөн тоноглолын жагсаалт /MEL/

3/ Нислэгийн үзүүлэлтийг тооцоолох, төлөвлөлтийн журам болон ачаалалт:

- 3.1. агаарын хөлгийн ачаалалт, жингийн хуваарилалтын үзүүлэлтүүд болон нислэгийн онцлог, жин төвлөрөлтийг тооцох журам;
- 3.2. нислэгийн төлөвлөлт, зарцуулагдах болон үлдэгдэл түлшний тооцоо, бэлтгэл аэродром сонгох журам, нислэгийн маршрутын хяналт, нислэгийн зайг уртасгах үйл ажиллагаа;
- 3.3. нислэгийн төлөвлөгөөг бэлтгэж нислэгийн хөдөлгөөний үйлчилгээний байгууллагад мэдэгдэх;
- 3.4. компьютерийн тусламжтайгаар нислэгийн төлөвлөлтийг зохиох үндсэн зарчмууд.

4/ Хүний хүчин зүйл:

4.1. агаарын хөлгийн диспатчерын үүрэг хариуцлага, удирдлагын зохицуулалтыг багтаасан хүний хүчин зүйл болон аюул, эрсдлийг тооцох журам.

5/ Цаг уур:

- 5.1. нисэхийн цаг уур, даралтын орны шинж чанар, шилжилт, фронтын бүтэц, цаг агаарын онцгой үзэгдлүүдийн шинж чанар, онцлог, түүний агаарын хөлгийн хөөрөлт, буулт, замын дагуух нислэгт нөлөөлөх нөлөөлөл;
- 5.2. нисэхийн цаг уурын бодит болон урьдчилсан мэдээг тайлж унших, үнэлэлт дүгнэлт өгөх, газрын болон өндрийн зургийн цаг уурын мэдээллийг ашиглах.

6/ Навигац:

6.1. агаарын навигацийн зарчмууд, хэрэглэлийн нислэгийн журам;

7/ Үйл ажиллагааны журмууд:

- 7.1. агаарын навигацийн баримт бичгүүд, гарын авлагыг ашиглах;
- 7.2. энгийн болон аюултай ачаа тээвэрлэх үйл ажиллагааны журам;
- 7.3. агаарын хөлгийн осол, ноцтой зөрчил, зөрчил болон онцгой тохиолдлын үед ажиллах журам;
- 7.4. хөндлөнгийн хууль бус үйлдэлтэй холбоотой журам;

8/ Нислэгийн зарчмууд:

- 8.1. агаарын хөлгийн ангилал, төрөлтэй холбоотой нислэгийн зарчмууд;

9/ Радио холбоо:

- 9.1. агаарын хөлөг болон газрын станцуудтай холбоо барих журам.

63.455. Дадлага туршлагад тавигдах шаардлага

(а) Өргөдөл гаргагч нь дараах мэргэжлээр 2-оос доошгүй жил ажилласан дадлага туршлагатай байна:

- 1/ агаарын тээврийн тогтмол нислэгийн үйл ажиллагаанд нисэх багийн гишүүнээр, эсхүл
- 2/ иргэний нисэхийн салбарт болон агаарын тээврийн байгууллагад цаг уурчийн мэргэжлээр, эсхүл
- 3/ нислэгийн удирдагчаар; эсхүл
- 4/ агаарын хөлгийн диспатчерийн туслахаар.

(б) Өргөдөл гаргагч нь зөвшөөрөгдсөн сургалтын байгууллагад сургалтад хамрагдаж амжилттай дүн үзүүлсэн байх ба өргөдөл гаргахын өмнөх 6 сарын хугацаанд, ажлын 90-ээс доошгүй хоногт агаарын хөлгийн диспатчерийн хүчин төгөлдөр үнэмлэх эзэмшигч эрх бүхий этгээдийн хяналтан дор дадлагажсан байна.

63.457. Ур чадварт тавигдах шаардлага

(а) Өргөдөл гаргагч нь дараах ур чадвараа харуулсан байна:

- 1/ өдөр тутмын цаг агаарын мэдээ, зурагт дүн шинжилгээ хийх;
- 2/ нислэгийн замын дагуу ажиглагдах цаг агаарын зонхилох үзэгдэл, нөхцөл байдлын талаар зөвлөмж өгөх;
- 3/ нисэн очих болон бэлтгэл аэродромуудын цаг агаарын урьдчилсан мэдээнд дүгнэлт хийх;
- 4/ өгөгдсөн сектор дахь нислэгийн үе шатуудыг оновчтой тодорхойлох;
- 5/ цаг агаарын таагүй нөхцөлд нислэгийн үйл ажиллагаанд бусад шаардлагатай туслалцааг үзүүлж чаддаг байх;
- 6/ алдааг залруулах, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ авч чаддаг байх.

(б) Үнэмлэх эзэмшигч нь агаарын хөлгийн диспатчерийн үнэмлэхэнд заасан эрхийг 3 болон түүнээс дээш жилийн хугацаагаар эдлээгүй тохиолдолд давтан сургалтад хамрагдаж амжилттай төгссөн байх ба энэ дүрмийн 63.453-т заасан сэдвүүдийг багтаасан шалгалтыг амжилттай өгсөн байна.

(в) Өргөдөл гаргагч нь энэ зүйлийн (б)-д заасан шалгалтыг амжилттай өгсөн тохиолдолд тухайн шалгалтын үнэлгээ нь шалгалт өгсөн өдрөөс хойш хуанлийн 24 сарын хугацаанд хүчин төгөлдөр байна.

63.459. Эрх, хязгаарлалт

(а) Үнэмлэх эзэмшигч нь энэ дүрмийн дагуу олгогдсон агаарын хөлгийн диспатчерийн үнэмлэхний хүрээнд зааснаас бусад аливаа эрхийг эдлэхгүй.

Л БҮЛЭГ. БАГШ НИСЭН ХЯНАГЧИЙН ЗЭРЭГЛЭЛ**63.501. Зэрэглэл авахад тавигдах шаардлага**

(а) Багш нисэн хянагчийн зэрэглэл авахаар өргөдөл гаргагч нь дараах шаардлагыг хангасан байна:

- 1/ нислэгийн радио-холбооны операторын зэрэглэл бүхий нисэн хянагчийн хүчин төгөлдөр үнэмлэх эзэмшсэн байх;
- 2/ 700-аас доошгүй цагт нисэн хянагчийн үүрэг гүйцэтгэсэн байх;
- 3/ багшлах онол, практикийн сургалтанд хамрагдсан байх;
- 4/ хэвийн, хэвийн бус, онцгой байдлын нислэгийн нөхцлүүдэд хамаарах зааварчлагыг зохих түвшинд өгөх ур чадвараа шалгах-нисэн хянагчид харуулж, ИНЕГ-ын даргын баталсан аман болон нислэгийн шалгалтыг өгсөн байх. Нислэгийн шалгалтыг бүхэлд нь, эсхүл түүний зарим хэсгийг нислэгийн дадлагажуур дээр гүйцэтгэж болно.

63.503. Эрх, хязгаарлалт

(а) Энэ зүйлийн (б)-гийн хүрээнд багш-нисэн хянагч нь дараах эрхийг эдэлнэ:

- 1/ нисэн хянагчийн үнэмлэхэнд заасан бүх эрх;
- 2/ нисэн хянагчаар бэлтгэгдэж байгаа аливаа этгээдэд багшлах; нисэн хянагчаар бэлтгэгдэж байгаа аливаа этгээдэд болон нисэн хянагчийн үнэмлэх эзэмшигчид нислэгийн дадлагажуур дээр багшлах;
- 3/ нисэн хянагчаар бэлтгэгдэж байгаа этгээдийн үйл ажиллагаанд хяналт тавих;
- 4/ нисэн хянагчийн үнэмлэх эзэмшигчид зэрэглэл олгохтой холбогдсон зааварчлага өгөх.

(б) Багш нисэн хянагчийн зэрэглэлд заасан эрхийг дараах нөхцөлд эдэлнэ:

- 1/ ИНД-119, эсхүл ИНД-141-ийн дагуу гэрчилгээжсэн, нисэн хянагчийн сургалт явуулах, үнэлгээ өгөх байгууллагын үйл ажиллагааны хүрээнд;
- 2/ өмнөх 12 сарын хугацаанд хэвийн, хэвийн бус, онцгой тохиолдлын нислэгийн нөхцлүүдэд хамаарах зааварчлагыг зохих түвшинд өгөх ур чадвараа шалгах-нисэн хянагчид харуулж, ИНЕГ-ын даргын баталсан аман болон нислэгийн шалгалтыг өгсөн байх. Нислэгийн шалгалтыг бүхэлд нь болон түүний зарим хэсгийг нислэгийн дадлагажуур дээр гүйцэтгэж болно.

М БҮЛЭГ . ШАЛГАХ-НИСЭН ХЯНАГЧИЙН ЗЭРЭГЛЭЛ**63.551. Зэрэглэл авахад тавигдах шаардлага**

(а) Шалгах нисэн хянагчийн зэрэглэл авахаар өргөдөл гаргагч нь дараах шаардлагыг хангасан байна:

- 1/ багш нисэн хянагчийн хүчин төгөлдөр зэрэглэл эзэмшсэн байх;
- 2/ 1250-иас доошгүй цагт нисэн хянагчийн үүрэг гүйцэтгэсэн байх;

- 3/ 750-иас доошгүй нислэгийн цагт багш-нисэн хянагчийн үүрэг гүйцэтгэсэн байх. Нийт цагийн 250-иас доошгүй нь нислэгийн цаг байх бөгөөд 500 хүртэлх цаг нь нислэгийн дадлагажуур дээр гүйцэтгэсэн дадлага байх.
- 4/ шалгах-нисэн хянагчийн үүргийг зохих түвшинд гүйцэтгэх ур чадвараа ИНЕГ-ын эрх бүхий байцаагчид шалгуулсан байх.

63.553. Эрх, хязгаарлалт

(а) Энэ зүйлийн (б)-заалтын хүрээнд шалгах-нисэн хянагч нь дараах эрхийг эдэлнэ:

- 1/ багш-нисэн хянагчийн зэрэглэлд заасан бүх эрх;
- 2/ нисэн хянагчийн үнэмлэх олгох зорилгоор нислэгийн шалгалт авах;
- 3/ нисэн хянагчийн зэрэглэл олгох буюу түүний хүчинтэй хугацааг сунгах зорилгоор ур чадварын шалгалт авах.

(б) Шалгах-нисэн хянагчийн зэрэглэлд заасан эрхийг дараах нөхцөлд эдэлнэ:

- 1/ ИНД-119, эсхүл ИНД-141-ийн дагуу гэрчилгээжсэн, нисэн хянагчийн сургалт явуулах, үнэлгээ өгөх байгууллагын үйл ажиллагааны хүрээнд;
- 2/ өмнөх 12 сарын хугацаанд хэвийн, хэвийн бус, онцгой тохиолдлын нислэгийн нөхцлүүдэд хамаарах зааварчлагыг зохих түвшинд өгөх ур чадвараа ИНЕГ-ын эрх бүхий байцаагчид шалгуулсан байх.

Н БҮЛЭГ. АГААРЫН ХӨЛГИЙН ДИСПАТЧЕРТ БАГШЛАХ ЗЭРЭГЛЭЛ

63.601. Зэрэглэл авахад тавигдах шаардлага

(а) Агаарын хөлгийн диспатчерт багшлах зэрэглэл авахаар өргөдөл гаргагч нь дараах шаардлагыг хангасан байна:

- 1/ агаарын хөлгийн диспатчерийн хүчин төгөлдөр үнэмлэх эзэмшигч байх;
- 2/ тухайн мэргэжлээр тасралтгүй 5-аас дээш жил ажилласан байх;
- 3/ИНД-141-ийн дагуу гэрчилгээжсэн сургалтын байгууллагад онолын хичээлийн болон практикийн багшийн анхан шатны болон давтан сургалтад хамрагдсан байх;
- 4/ агаарын хөлгийн диспатчерийн шалгах зэрэглэлтэй этгээдэд хэвийн, хэвийн бус, онцгой тохиолдлын үеийн нислэгийн нөхцлүүдэд хамаарах зааварчлагыг зохих түвшинд өгөх ур чадвараа шалгуулж дүгнэлт гаргуулсан байх, аман болон бичгийн шалгалтыг амжилттай өгсөн байх.

63.603. Эрх, хязгаарлалт

(а) Энэ зүйлийн (б)-гийн хүрээнд агаарын хөлгийн диспатчерт багшлах зэрэглэлтэй этгээд нь дараах эрхийг эдэлнэ:

- 1/ агаарын хөлгийн диспатчерийн үнэмлэхэнд заасан бүх эрх;
- 2/ агаарын хөлгийн диспатчераар бэлтгэгдэж байгаа этгээдийг ажлын байранд нь дадлагажуулах, зааварчилгаа өгөх, хяналт тавих;
- 3/ агаарын хөлгийн диспатчерийн үнэмлэх хүсэж өргөдөл гаргагчийн мэргэшил, мэдлэгт үнэлэлт өгөх, дүгнэлт гаргах.

(б) Энэ зүйлийн (а)-д заасан эрхийг дараах нөхцөлд эдэлнэ:

- 1/ ИНД-141-ийн дагуу гэрчилгээжсэн сургалтын байгууллагад давтан сургалтад хамрагдаж гэрчилгээжсэн байх;

2/ мэргэшил, мэдлэг, ур чадвараа ИНЕГ-ын эрх бүхий этгээдэд шалгуулж, дүгнэлт гаргуулсан байх.

О БҮЛЭГ. АГААРЫН ХӨЛГИЙН ДИСПАТЧЕРИЙН ШАЛГАХ ЗЭРЭГЛЭЛ

63.701. Зэрэглэл авахад тавигдах шаардлага

(а) Агаарын хөлгийн диспатчерийн шалгах зэрэглэл авахаар өргөдөл гаргагч этгээд нь дараах шаардлагыг хангасан байна:

- 1/ агаарын хөлгийн диспатчерийн багшлах зэрэглэл бүхий хүчин төгөлдөр үнэмлэхтэй байх;
- 2/ тухайн мэргэжлээрээ тасралтгүй 5 жил, мөн багшийн зэрэглэлтэй 2 жил ажилласан байх;
- 3/ ИНД-141-ийн дагуу гэрчилгээжсэн сургалтын байгууллагад шалгах зэрэглэлийн онол, практикийн анхан болон давтан сургалтад амжилттай хамрагдсан байх;
- 4/ ИНЕГ-ын эрх бүхий этгээдэд нислэг төлөвлөлт, зохицуулалтын хэвийн болон хэвийн бус үйл ажиллагаа, онцгой тохиолдлын үеийн нислэгийн нөхцлүүдэд хамаарах зааварчлагыг зохих түвшинд өгөх ур чадвараа шалгуулж, дүгнэлт гаргуулах, аман болон бичгийн шалгалтыг амжилттай өгсөн байх.

63.703. Эрх, хязгаарлалт

(а) Энэ зүйлийн (б)-гийн хүрээнд агаарын хөлгийн диспатчерийн шалгах зэрэглэлтэй этгээд нь дараах эрхийг эдэлнэ:

- 1/ агаарын хөлгийн диспатчерийн үнэмлэхэнд заасан бүх эрх;
- 2/ агаарын хөлгийн диспатчер болон агаарын хөлгийн диспатчерт багшлах зэрэглэлтэй этгээдийг ажлын байранд нь дадлагажуулах, зааварчилгаа өгөх, хяналт тавих;
- 3/ агаарын хөлгийн диспатчерийн үнэмлэх шинээр авах болон агаарын хөлгийн диспатчерт багшлах зэрэглэлтэй этгээдийн мэргэшил, мэдлэгт үнэлэлт өгөх, дүгнэлт гаргах.

(б) Энэ зүйлийн (а)-д заасан эрхийг дараах нөхцөлд эдэлнэ:

- 1/ ИНД-141-ийн дагуу гэрчилгээжсэн сургалтын байгууллагад давтан сургалтад амжилттай хамрагдсан байх;
- 2/ мэргэшил, мэдлэг, ур чадвараа ИНЕГ-ын эрх бүхий этгээдэд шалгуулж, дүгнэлт гаргуулсан байх.
